

Bonden och skogsbolaget sitter i samma båt

Naturen har gott om fiender. Bland dessa syns exempelvis Sveaskog, SCA, LRF, alla del av eller knutna till den svenska skogsindustrin. En annan koppling mellan bemälda aktörer är deras propagandistiska hel- och halvlögner om det inhemska skogsbrukets förträfflighet.

Denna påstådda förträfflighet sägs bland annat vara sprungen ur den mängd olika brukningsätt svenska skogsägare använder sig av; på så vis uppstår en ojämförlig variation i landskapet till gagn för såväl den biologiska mångfalden som skogsbrukarens plånbok.

Den sistnämnda intresserar mig personligen inte särskilt mycket och lämnas därför därhän. Större engagemang har jag för fungerande skogliga ekosystem och de mänskliga och – i synnerhet – de icke-mänskliga liv som är beroende av dem.

Jag framlever mina dagar i västerbottnisk glesbygd, nära kusten. Bolagsskog är sällsynt här och markägarna utgörs istället vanligtvis av privatpersoner. Med andra ord borde min hemmiljö vara ett praktexempel på de blomstrande mosaiklandskap svenskt skogsbruk ska generera – egensinniga bönder som hugger skogen på sitt alldeles unika vis, alltid med största möjliga naturhänsyn! Märkligt nog ser det inte alls ut så när jag tittar mig omkring i trakten. Jag tvivlar starkt på att det förhåller sig annorlunda i jämförbara delar av övriga landet.

För det första finns här snart sagt inte kvar en enda markägare vilken själv hugger skogen. Kalhyggesivrande och profithungriga bolag som Holmen och Norra Skogsägarna ställer dock sjangdobelt upp med rekommendationer om var och hur det ska huggas, och tar sedan in lämplig entreprenör utifrån. I praktiken styr sålunda bolagen även över hur den privata skogen brukas.

För det andra är det allt färre skogsägare som bor i byarna. Det som en gång i tiden var ett antal småbruk med några tiotals hektar åker och skog har nu vanligen reducerats till villatomter utan mark alls, ty skogen är avstyckad och såld till antingen en lokal skogsbaron eller utsocknes dito, medan åkermarken är såld - eller utarrenderad på livstid - till byns storbonde, inte sällan densamma som skogsbaronen. Till exempel ägs 65% av en grannbys marker av en enda person. Även detta sorgliga fenomen bidrar givetvis till att omöjliggöra det mångfacetterade skogsbruk industrin och dess lakejer gärna talar om.

Man kan – och bör – också fundera på vad sådana ägarstrukturer gör med livet på landet, hur mycket mark i händerna på de få förhindrar verksamheter på landsbygden som kräver större ytor än en villatomt – för odling, djurhållning - utan att för den skull vara regelrätta jordbruk. Vill man se inflyttning till byarna vore det bra att börja med just detta: låt bli avstyckningarna och den därpå följande maktkoncentrationen. Jag riktar uppmaningen till både privatpersoner i färd med att avyttra hemmanet och staten, som genom inte minst Lantmäteriets vurm för det rätlinjiga och storskaliga effektivt slagit sönder möjligheterna för småbrukandet.

Ytterligare en konsekvens värd att begrunda är hur avklippta somliga människor blir från de naturliga omgivningarna när de inte längre har någon egen mark. Som skeptisk till alltför vidlyftiga tolkningar av äganderätten provocerar det mig en aning att det förhåller sig så, men mina måttligt väl underbyggda empiriska studier är entydiga: ägs det inte tappar många intresset. Istället håller man sig hemma på tomt, råkar man se något där bortom vill man ändå inte lägga sig i. Både den biologiska och kulturella okunskapen frodas när vi inte vardagsmässigt rör oss i naturen: skillnaden på att vistas i naturen för att man råkar bo i den respektive när man har den som utflyktsmål är ofta – inte alltid – monumental. Landmärken som storgranen vid ån som fällts utan att någon minns att den stod där, den gamla stigen till grannbyn som körts sönder av skotaren, sommarlagården som rasat och blivit en moss- och lavinklädd skulptur oförmögen att längre kunna berätta om djuren den inrymt – allt detta gör såväl människa som landskap fattigare, och ett fattigt

landskap skövlas lättare. Det är bland annat därför det ser ut som det gör på den svenska landsbygden: industriella jordbruk på ena sidan, trädplantager på den andra. Däremellan trängs de som snart inte längre har någon plats att ta vägen, varg och kritporing gemensamt hukande för samhällets vansinne.

Kanske borde det lanseras en ny sorts rödlista, där svårt hotade mänskliga beteenden tas upp. Jag tänker på förmågan att tänka långa tankar, att ta hänsyn till det vilda istället för att skrämmas av det. Att leva utan att göra det på annan arts bekostnad, att låta något få vara orört. Att vakna en morgon och förstå de icke-monetära värdena. Att stå upp för dem vars rätt till existens är minst densamma som vår egen, men som saknar möjlighet att slåss för sig själva. Eller så skiter vi i den idén och skärper oss bara, fort så in i helvete. Det är nämligen bråttom nu - ”på riktigt”, som vår ynkliga ursäkt till statsminister antagligen skulle ha formulerat saken.

Jens Unosson
2024-02-26